

ANALIZA STANJA U ŠKOLSKIM KNJIŽNICAMA OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE ZA 2019. GODINU

1. Mreža knjižnica u Županiji

U Osječko-baranjskoj županiji djeluje **71 osnovna škola (Centar za odgoj i obrazovanje „Ivan Štark“** je odgojno obrazovna ustanova za djecu i odrasle osobe s lakšim, umjerenim i težim intelektualnim teškoćama te utjecajnim teškoćama u razvoju, a **Prosvjetno kulturni centar Mađara u RH** provodi obrazovnu djelatnost za potrebe mađarske nacionalne manjine od vrtića, osnovne i srednje škole), **28 srednjih škola, 2 samostalna učenička doma** i **3 umjetničke škole** (ukupno 104)

Školskih knjižnica je 96. Sve osnovne škole imaju ustrojenu školsku knjižnicu. **Srednjoškolskih knjižnica je 25.** Knjižnicu nema privatna gimnazija GAUDEAMUS i Škola za osposobljavanje i obrazovanje Vinko Bek (škola za slijepu i slabovidnu koja više funkcionira kao dom), no radi se o školama s vrlo malo učenika, a knjižnica Gimnazije i Srednjih škola Beli Manastir obavlja knjižničnu djelatnost za sve 3 belomanastirske srednje škole.

Umjetničke škole su 3, i to: Glazbena škola Franje Kuhača Osijek (registrirana kao srednja škola, no istovremeno je osnovna i srednja), Osnovna glazbena škola Kontesa Dora Našice, i Umjetnička škola Beli Manastir, nemaju knjižnicu!

U Županiji su 4 učenička doma, 2 su samostalna i to Srednjoškolski đачki dom koji ima knjižnicu i zaposlenog knjižničara na pola radnog vremena. Drugi, Učenički dom Hrvatskoga radiše, nema knjižnicu. Ostala 2 srednjoškolska doma (ugostiteljski i trgovački) nalaze se u sastavu škola.

2. Prostor i oprema

Ukupan prostor školskih knjižnica Osječko-baranjske županije iznosi 6.631 m² (prosjeak je 69 m² po knjižnici), od toga je ukupan prostor osnovnoškolskih knjižnica 4.144 m² (prosjeak 58 m² po knjižnici) i 2.517 m² je ukupan prostor srednjoškolskih knjižnica (u prosjeku je to 106 m² po knjižnici).

32 knjižnice osnovnih škola (45 %) djeluju u prostoru koji svojom veličinom (60 i više m²) odgovara propisanim Standardima, a 2 knjižnice djeluju u prostoru koji je manji od 20 m² (knjižnica OŠ L.Botića Viškovci 10 m², knjižnica OŠ Ernestivnovo 17 m²). U posljednje vrijeme učestalo je da se prilikom adaptacije školskih prostora, najčešće zbog prelaska na jednosmjenski rad, knjižnice sele u manji prostor!

Od 25 srednjoškolskih knjižnica njih 5 (20%) ima prostor koji svojom veličinom ne zadovoljava Standarde i ispunjava samo osnovnu funkcionalnost. Od tih škola, 2 imaju vrlo mali broj učenika (Đurđenovac – 68; Dalj - 77), jedna je knjižnica učeničkog doma, a najteže stanje je u knjižnicama Srednje škole u Valpovu i knjižnici II. gimnazije u Osijeku (svaka s oko 500 učenika). Tri su slučaja kada isti prostor dijeli više (2 ili 3) knjižnica, odnosno škola.

Trenutno se ne nazire mogućnost rješavanja prostornih problema navedenih knjižnica.

Ukupno je 1.786 sjedećih mjesta za rad korisnika (18 po knjižnici).

Sve školske knjižnice opremljene su osobnim računalima. Ukupno je 306 računala. Učenicima je na raspolaganju 186 (61%) računala, a 32 (33%) školske knjižnice uopće nemaju računala za učenike. Računalna oprema djelomično je zastarjela.

Ukupno 76 (79%) školskih knjižnica Osječko-baranjske županije, 55 osnovnoškolskih i 21 srednjoškolska, za svoje poslovanje koriste knjižnični softver Metel, a 2 osnovnoškolske knjižnice koriste program e-Maja (program koji je za potrebe knjižnice osmislio školski informatičar!). 18 knjižnica, 14 osnovnoškolskih i 4 srednjoškolske još nisu automatizirale svoje poslovanje.

3. Fond knjižnice

Školske knjižnice Osječko-baranjske županije raspolažu bogatim zbirkama knjižne građe od ukupno 586.164 sv. (osnovne škole imaju 378.627 sv. što je prosječno 5.333 knjiga po knjižnici; a srednje škole 207.537 sv. što je prosječno 8.301 knjiga po knjižnici. 5 osnovnoškolskih knjižnica ima fond manji od minimuma (2.500 sv.) propisanog Standardima za školske knjižnice (OŠ Đakovački Selci – 2.125 sv.; OŠ Hr. sokol Podgajci Podravski – 2.314 sv.; OŠ Ladimirevci – 1.493 sv.; OŠ M. Lovraka Vladislavci – 2.488 sv.; OŠ Satnica Đakovačka – 1.755 sv.)

Obnova fonda je nezadovoljavajuća, prvenstveno zbog dugogodišnjeg nedostatka namjenskih sredstava za nabavu građe za školske knjižnice, a nabavlja se gotovo isključivo knjižna građa.

U školskim knjižnicama je nabavljeno 11.986 svezaka knjiga (0,5 knjige po učeniku!), 8.920 sv. je nabavljeno kupnjom (74 %), darom je pribavljeno 3.000 sv. (25 %). Udio zamjena u nabavi građe školskih knjižnica je neznatan (66 sv. tj. 1 %)

Najveća odstupanja u odnosu na Standarde vidljiva su u nabavi periodike i neknjižne građe. Samo 5 knjižnica (5%) nabavlja 15 i više naslova periodike, a čak 43 knjižnice (45 %) periodiku uopće ne nabavljaju.

Većina školskih knjižnica uopće ne nabavlja ni neknjižnu građu. AV građe je nabavljeno ukupno 136 jedinica (znatno manje u odnosu na prethodnu 2018. godinu kada je nabavljeno 365 jedinica), a AV građu je nabavilo samo 10 knjižnica (17 u 2018. godini).

E-građe na prijenosnim medijima nabavljeno je 123 jedinice (9 knjižnica).

Razlozi za to su nedostatak financijskih sredstava za nabavu građe, brzo zastarjevanje medija na kojim su pohranjeni ti sadržaji kao i uređaja za njihovu reprodukciju te dostupnost AV i elektroničkih sadržaja na internetu.

U izvještajnom periodu nabavljene su samo 62 igre/igračke te 77 jedinica ostale građe.

4. Članstvo

Broj članova školskih knjižnica ovisi o broju učenika. U pravilu su svi učenici i zaposlenici članovi knjižnice, dio njih su aktivni posuđivači, a ostali koriste prostor i usluge knjižnice za različite potrebe, osobne ili organizirane aktivnosti.

Prema prikupljenim podacima aktivni posuđivači čine 84 % u odnosu na ukupan broj osoba u populaciji koju treba uslužiti tj. potencijalne korisnike.

5. Posudba i korištenje knjižnice

U izvještajnom razdoblju posuđeno je ukupno 271.519 jedinica građe (9 po aktivnom posuđivaču). Građa se uglavnom posuđuje izvan knjižnice i u izvještajnom razdoblju je posuđeno 209.851 jedinica građe (77,3 %), a u čitaoničkim prostorima korišteno je 61.671 jedinica građe (22,7 %). Knjige, s 202.851 svezaka, čine 74,6 % ukupne posudbe.

Osnovna primjedba vezano uz posudbu je da knjižnice ne raspolažu dovoljnim brojem primjeraka lektirnih naslova (što bitno određuje posudbu!). Također nedostaju novi, atraktivni naslovi za slobodno čitanje, te kvalitetne slikovnice za poticanje čitanja i ljubavi prema knjizi kod učenika razredne nastave.

6. Djelatnici

U 71 osnovnoškolskoj knjižnici zaposlena su 74 knjižničara i to 50 s punim radnim vremenom, 21 na pola radnog vremena i 2 knjižničarke rade u knjižnici na četvrtinu radnog (polovicu radnog vremena stručnog suradnika knjižničara u školi odrađuju dvije osobe, jedna u knjižnici matične, a druga u knjižnici područne škole!). 3 osobe nemaju odgovarajuću stručnu spremu (2 VŠS i 1 SS), no radi se o dugogodišnjim djelatnicima.

Što se tiče područnih škola, situacija je sljedeća: PŠ Veliškovci ima knjižnicu s knjižničarem na pola radnog vremena; PŠ Batina također ima knjižnicu i knjižničara na 10 sati tjedno, a OŠ Josipa Antuna Čolnija u Đakovu ima zaposlenu knjižničarku na pola radnog vremena koja tijekom tjedna radi u knjižnicama 2 područne škole (PŠ Kuševac i PŠ Široko Polje).

U 25 srednjoškolskih knjižnica radi 28 knjižničara, njih 22 radi puno radno vrijeme, 5 je zaposleno na pola radnog vremena, a 1 na manje (u knjižnici Srednje škole Dalj na 2 sata, no radi se o školi s manje od 80 učenika). Troje djelatnika nema odgovarajuću knjižničarsku naobrazbu, i to u knjižnicama Srednje škole Dalj, Trgovačke i komercijalne škole Davor Milas u Osijeku i Graditeljsko-geodetske škole u Osijeku.

Razliku od 3 u odnosu na broj 105 knjižničara u školskim knjižnicama Osječko-baranjske županije čine osobe koje su bile na stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa.

7. Proračun i troškovi

Za školske knjižnice Osječko-baranjske županije iz proračuna je izdvojeno ukupno 10.986.502,44 kn. **Najviše, čak 95,9 % (10.052.910,80 kn) izdvojilo je Ministarstvo znanosti i obrazovanja**, a neznatna su izdvajanja osnivača 1,6 % (175.767,34 kn). Za knjižnice je iz ostalih izvora pribavljeno 2,5 % (274.396,33 kn) sredstava.

Za nabavu knjižnične građe za potrebe školskih knjižnica utrošeno je 724.76,73 kuna. Najviše sredstava izdvojilo Ministarstva znanosti i obrazovanja 55,7 % (10 % više nego u prethodnom razdoblju), koje je u 2019. godini osiguralo namjenska sredstva za nabavu lektirne građe u svim osnovnim školama te u 5 srednjih škola. 14,8 % sredstava knjižnice su za nabavu knjižnične građe pribavile iz vlastitih sredstava; 9,4 % sredstava su osnivača; 8,9 % su sredstva Osječko-baranjske županije; 14,8 % su vlastiti izvori, a ostali izvori zastupljeni su s 11,8 %.

8. Zaključno

Osječko-baranjska županija svojom površinom od 4.155 km² pokriva 7,3% površine Republike Hrvatske, a prema posljednjem popisu stanovništva provedenom 2011. godine, u 42 administrativne jedinice: 7 gradova, 35 općina i 263 naselja živi 305.032 stanovnika što je 7,1% stanovništva Republike Hrvatske.

Osnovni problemi su: pad broja stanovnika (negativan prirodni priraštaj; iseljavanje mladog stanovništva, kako pojedinaca, tako i cijelih obitelji); nepovoljna starosna struktura, sve veći udio starog stanovništva, sve manje djece te nazaposlenost, posebno u ruralnim sredinama.

Stalno opadanje broja stanovnika (prema procjeni kretanja broja stanovnika iz 2018. godine Državnog zavoda za statistiku RH broj stanovnika u OBŽ je manji za 41.380 u odnosu na podatke popisa iz 2011.) ima i smanjivanje broja učenika u osječko-baranjskim školama, javlja se problem tehnološkog viška nastavnog osoblja te je upitan opstanak područnih škola.

Stalno opadanje broja stanovnika za posljednicu ima i smanjivanje broja učenika u osječko-baranjskim školama. Tako je osnovnu školu u školskoj godini 2018./2019. pohađalo 23.479 učenika (što je 3.375 učenika manje u odnosu na podatke za šk. god. 2014./2015.), dok je srednju školu pohađalo 13.299 učenika (2.776 učenika manje u odnosu na šk. god. 2014./2015.).

Sukladno svemu iznesenom upitna je održivost postojećeg sustava, te sva nastojanja treba usmjeriti na održavanje i unapređivanje postojećih knjižnica.

U Osijeku, svibanj 2019.

Ljiljana Krpeljević
voditeljica RMS OBŽ